

Ομιλία του Γιάννη Δρουσιώτη
στο πολιτικό μνημόσυνο του Κυριάκου Μάτση,
Αίθουσα Μερίνας Μερκουρή, Λευκωσία 22/11/96

(Ακολούθησε το άνοιγμα της Έκθεσης φωτογραφιών από τη ζωή και τη δράση του Κυριάκου Μάτση, από τον κ. Γλαύκο Κληρίδη, Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας).

Κύριε Πρόεδρε της Κυπριακής Δημοκρατίας, Πανιερώτατε, κύριοι Αρχηγοί και Εκπρόσωποι των Κομμάτων, Κυρία - Κύριοι Υπουργοί, Κυρία - Κύριοι Βουλευτές, Κυρίες και Κύριοι.

✓ Η ολιγόλεπτη κατάθεσή μου είναι μαρτυρία για μια μεγαλοψυχία.

✓ Το '48 στην Ελλάδα λυσομανά ο εμφύλιος. Ανατολή - Δύση σε θανάσιμη διεκδυστήριση, επιφανειακά ειρηνική. Στην Ελλάδα όμως, το άρπαγμα γίνεται πόλεμος, θερμός αυτός, προοίμιον του άλλου, του ψυχρού.

✓ Ο Κυριάκος στη μια μεριά. Αυτός που σας ομιλεί τώρα, στην άλλη.

✓ Συλλαμβάνομαι. Τον πρώτο που καλώ έπειτα από τη τρίμηνη εξαφάνισή μου στο απομονωτήριον της Ασφάλειας, είναι τον Κυριάκιον. Στη φυλακή, όπου τρέχει, δίδόμε τα χέρια σε μια τελευταία χειραψία οριστικού αποχαιρετισμού. Έτσι είχαμε πιστέψει κι οι δυό.

✓ Το εντελεστικό απ' έξω, πίσω από το Επταπύργιο, στον Κρανίου Τόπον, έτσι τον λένε οι εφημερίδες, δεν έχανε τον καιρό του.

✓ Ο Κυριάκος σπεύδει μάρτυρας υπεράσπισης. Μαζί του, μάρτυρας επίσης, ο Πολεμής Ανύλας, συμφοιτητής.

✓ Ο Κυριάκος από την αντίπεραν όχθη όπου βρίσκεται... Μα, απλώς βρίσκεται; Ηγέτης της δεξιάς. Αηδόνι της Κύπρου τον αποκαλούν. Μιλά, αγωνίζεται, σ όλην την Μακεδονία - Θράκη, για το Κυπριακό και για τον εμφύλιο.

✓ Δρασκελίζει λοιπόν το χάσμα. Αλλά, ήταν εύκολο; Ένα ολόκληρο χάος ανάμεσα σε δυό κόσμους που είναι μπλεγμένοι στα αίματα.

✓ Συγκρούεται με τον πρόεδρο του έκτακτου στρατοδικείου. Παραθέτω από το ημερολόγιον του:

✓ "Εν τῇ ἐξελίξει της δίτης πείθομαι ὅτι δεν ἐπικρατεῖ ἀμερόληπτο πνεῦμα. Οἱ κ. στρατοδίκαι εἶναι προκατειλημμένοι. Δεν ἀφήνουν τοὺς συνηγόρους νὰ κάμουν διεξοδικήν ἐρευνα καὶ πολλάκις ἀντιπροϋοῦν αὐτούς. Πάντως κατ' ἐμέ η τύχη των κατηγορουμένων ἔχει ἤδη αποφασισθῆ. Προβλέπω τὴν ποινὴν του θανάτου δια τὸν Δρουσιώτην (... ..) Ἐάν ἦτο πολιτικόν δικαστήριον δεν θα ἔστανε ἡ κατηγορία".

✓ Αυτά έγραφε ο Κυριάκος Μάτσης στο ημερολόγιο του στις 22 του Οκτώβρη του '48.

✓ Εδώ που τα λέμε, αν αντιστρέψουμε τα πράγματα και υποθέσουμε ότι εμεῖς οι αντάρτες νικούμε και είμαστε εμεῖς το κράτος και διακάζομε τον Κυριάκο Μάτση και τον κόσμο του για ανταρσία, δικαιολογημένη ή όχι, δεν έχει σημασία σ' αυτή την περίπτωση, τότε το δικό μας δικαστήριο πώς θα ήταν;..... Ας βάλω αποσιωπη-

τικά, πολλά αποσιωπητικά και όλοι καταλαβαίνουμε.

✓ Ας έρθουμε πάλιν στη δίκη. Παραθέτω μόνο ένα στιγμιότυπον, που χαρακτηρίζει την μαρτυρία Μάτση.

Κυριάκος, σθεναρά: Η Κύπρος είναι ανάστατη για τον Δρουσιώτη. Είναι δημοκράτης ο Δρουσιώτης.

Πρόεδρος, σ' εντονότατο ύφος: Από αύριο θα φροντίσω να σ' αποβάλουν από την ΜΕΕΦ. (Είναι η δεξιά φοιτητική οργάνωση που ηγετικό της στέλεχος είναι ο Κυριάκος).

Τώρα, αυτό το είναι δημοκράτης ο Δρουσιώτης, του Κυριάκου; Ίσως, εννοούσε τούτο: ο Δρουσιώτης πιστεύει ή νομίζει ότι αγωνίζεται για τη δημοκρατία!

✓ Των αναλογιών τηρουμένων και των διαφορών, έχει κατι από το μεγαλείον του Γιάντι, ο Κυριάκος.

Μα, πώς;

Ο Γιάντι, με την παθητικήν αντίσταση. Ο Μάτσης, με το όπλο! Όμως, κι οι δυό μπαίνουν στην ψυχή του άλλου, ακόμα και του αντίπαλου, κυρίως του αντίπαλου. Μήπως αυτό, δεν μπορεί να είναι και ο ορισμός της λέξης μεγαλοψυχία;

✓ Μαχάτμα, ο Γιάντι. Που σημαίνει μεγάλη ψυχή. Ακριβώς το ίδιο και ο Κυριάκος.

Τώρα, εμείς, πως θα μπορούμε στην ψυχή ενός τέτοιου αντίπαλου που μας έτυχε, του γείτονα, του άρπαγα, είναι ένα άλλο θέμα.

Έχουνε χαρακτηρίσει τον Κυριάκο πιο παλιά, ελληνοκεντρικόν οραματιστή. Το επανάλαβα κι εγώ κάποτε. Οραματιστής; Ναι. Ελληνοκεντρικός όμως; Μήπως μπορεί να ερμηνευθεί και στραβά αυτή η λέξη;

Να τον λέγαμε Έλληνα οραματιστή, δεν θα ήταν καλύτερα;

Με φόβο, θα τολμήσω να πω νάτι, που άλλοι είναι σε θέση να κρίνουν πολύ καλύτερα από μένα. Εκείνοι οι προπάπποι μας, οι ίδιοι οι Έλληνες δεν ήσαν ελληνοκεντρικοί. Πάντα, φυσικά, εξαρτάται με το τι εννοούμε μ' αυτή την λέξη. Και το "πᾶς μὴν Ἕλληνα βάρβαρος" δεν εσήμαινε συνήθως αυτό που εννοούμε εμείς με το "βάρβαρος". Μάλλον ήταν αυτός που μιλούσε βαρ-βαρ-βαρ, κι αυτό κτυπούσε άσχημα στο καλλιτεργημένο μουσικά αυτί του Έλληνα. Και ποιοί ήσαν Έλληνες; Απάντησε ο Ισοκράτης: "Ἕλληνες εἰσὶν οἱ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας μετέχοντες". Λογαριάζουν κι εκτιμούν τους άλλους οι Έλληνες και τους ξένους μπορούν κάποτε να τους θεωρούν κι αυτούς Έλληνες, αρκεί να μετέχουν της Ελληνικής παιδείας. Δηλαδή, να την γνωρίζουν, να την κατέχουν.

Μήπως δεν έκαναν Έλληνα τον Αίσωπο, τον δούλο από την Φρυγία; Και μάλιστα, ορισμένοι τον βάλανε με τους επτά σοφούς;

Κι ο Αλέξανδρος; Κοσμοπολίτης.

Ο Αισχύλος, πολεμιστής στον Μαραθώνα όπου έχασε και τον αδελφό του τον Κυναίγυρο εκεί, δεν περιγράφει τους εχθρούς του τους Πέρσες, στην ομώνυμη τραγωδία, να πάσχουν ανθρώπινα;

Και κάτι άλλο. Στη Σταδίου, όταν περνούσαν δυστυχισμένοι οι Ιταλοί αιχμάλωτοι το '40 τους επλεύριζε ο κόσμος, όχι για να τους κτυπήσει ή να τους βρῖσει αλλά για να τους φιλέψει με τσιγάρα. Το είδα με τα μάτια μου.

Κι ακόμα. Στις πολλές μεταγωγές κρατουμένων - ανάμεσα τους και ο ομιλών - στον εμφύλιο, από φυλακή σε φυλακή, μέσα σε κόσμο, στους δρόμους ή στο κατάστρωμα των βαποριών με χειροπέδες δεν είδα, ούτε και άκουσα ότι κάποιος από το πλήθος ύβρισε ή κτύπησε

κρατούμενο.

✓ Κυριάκο, μεγαλόψυχε!

✓ Όπως τώρα γίνεται τόσο συχνά, όταν ξαφνικά περπατάς πλάι μου και μόνον εγώ σε βλέπω, με είχες πιάσει και τότε από το χέρι και με φιλοξένησες για μέρες στα Κούκλια, στο κτήμα που συνδιεύθυνες. Για να με εξοικιώσεις με τη γεωργία της Κύπρου ύστερα από την πολύχρονη φυλάκισή μου.

Τότε, είχες δύο μυστικά. Μου τα είπες:

Το ένα, το πιστόλι σου, που με περηφάνεια μου το έδειξες εκεί στα Κούκλια, μήνες πριν αρχίσει ο αγώνας.

Το άλλο, το είχες στο κομοδίνο σου. Ήταν το κεφάλαιο του Μαρξ!

Είχες μίαν ανησυχία. Μου τη φανέρωσες στις 3 τ' Απρίλη του '55. Ποιά η γνώμη μου για τις εκρήξεις της 1ης τ' Απρίλη. Ευχαριστήθηκες πολύ, όταν τις επιδοκίμασα.

Κάθε χρόνο, όταν πλησιάζει αυτός ο Νιόβρης, ο δικός σου, παλιόφιλε, μας αναστατώνεις. Είναι δικός σου αυτός ο μήνας. Είναι μαζί με τον Μάη του Καραολή και του Δημητρίου, τον Μάρτη του Γρηγόρη και του Ευαγόρα. Με όλους τους μήνες, τους μάρτυρες. Με τον φονιά τον Αύγουστο του 1996. Φονιάς είναι κι εκείνος ο άλλος ο Αύγουστος του '74, που κρατά στην ομηρεία την Αμμόχωστο. Και ο Ιούλης του '74; Ο χειρότερος αυτός, που άρπαξε την Κερύνεια. Αυτός κι αν έκανε τα μεγαλύτερα κακά!

Οι μήνες, οι εβδομάδες, ακόμα κι αυτές οι ώρες της Κύπρου μας, θα σε βασανίζουν Κυριάκο! Εσένα που πέρασες τόσα!

Εκεί στα χωριά της Κερύνειας, όταν έσφιγγε σιδερένιος ιστός της αράχνης γύρω σου, έπαιρνες την απόφαση. Εβεβαίωνες μάλλον ξανά την απόφαση την παλιά. "Έχω και γω την ηλικία του Χριστού", έλεγες μισο-σοβαρά.

Έχω το δικαίωμα, άραγε, Κυριάκο να υποθέσω ότι εκεί στην Κερύνεια, που όλα ήσαν σκοτεινά και αβέβαια, ξαναπέρασες τους ανθρώπινους πειρασμούς για τη γλυκειά ζωή; Το κουβάρι του τρόμου μεγάλωνε κι αντάριαζε μέσα σου; Σου κελαιδούσε το πουλί της ελπίδας εντός σου, ή ήταν πια βουβό και σου εχάριζε τη δύναμη της απόφασης, που όταν την πήρες, κανείς δεν μπορούσε πια να νικήσει την ψυχή σου;

Κυνηγημένος από κρησφύγετο σε κρησφύγετο, τραγουδάς τον δικό σου τον χαμό, και δίδεις ποιήματα γεμάτα θάνατο στην Ρήνα την παιδούλα. Τα χειρόγραφα σου τα λεηλατούν οι Τούρκοι μαζί με το σπίτι της. Τους είχε όμως αντιγράψει.

Ακούστε τ' αηδόνι της Θεσσαλονίκης στις τελευταίες του νότες:

Δουλούδια πα στο μνήμα μου
να σπείρεις θέλεις, τώρα
που των ιδεών το άνθισμα
θάφτηκε μεσ' το χώμα;

Τώρα που τούτο το μυαλό
αετού θέλησε φτερό
να πάρει να πετάξει
τρόμαξε πάνω στα ψηλά,
που πήγε να κείνη...

Κι ελάτε, σμίξτε, σύρτε
ένα να πλέξουμε χορό
για τον λαμπρό τον θησαυρό
που πρέπει να' θαφτεί
και στα σιοτάδια να κρυφτεί

✓ Σε βλέπω, τώρα, Κυριάκο, ένα κυπαρίσσι στο Δίκωμο. Ένα κυπαρίσσι σκυφτό της Κερύνειας.

Έχεις το πλεονέκτημα αυτών που έφυγαν. Αυτοί δεν είναι ο θύς ν' απογοητεύσουν.

Εμείς όμως;

✓ Έχομεν απογοητεύσει εσένα Κυριάκο.

Μαζί, και τους εαυτούς μας.

✓ Κερύνεια!

Αμμόχωστος!

Ελάτε να θυμηθούμε τον Κυριάκο τον δικό σας, τον δικό μας

Κρύβουν το πρόσωπο στις παλάμες. Σκύβουν. Αποστρέφουν το κεφάλι για να μη κοιτάζουν εμάς,..... εμάς!

Σας ευχαριστώ

Κυριάκος Μάτσης

Κυπαρίσσι σκυφτό της Κερύνειας

Η ολιγόλεπτη κατάθεσή μου είναι μαρτυρία για μια μεγαλοψυχία.

Το 1948 στην Ελλάδα λυσομοανά ο Εμφύλιος. Ανατολή-Δύση σε θανάσιμη διελκυστίνδα, ειρηνική επιφανειακά. Στην Ελλάδα όμως, το άρπαγμα γίνεται πόλεμος, θερμός αυτός, προοίμιον του άλλου, του ψυχρού. Ο Κυριάκος στη μια μεριά. Αυτός που σας ομιλεί, στην άλλη.

Συλλαμβάνομαι. Τον πρώτο που καλώ έπειτα από τη τρίμηνη εξαφάνισή μου στο απομονωτήριο στην Ασφάλεια, είναι τον Κυριάκον. Στη φυλακή, όπου τρέχει, δίδομε τα χέρια σε μια τελευταία χειραψία οριστικού αποχαιρετισμού, όπως είχαμε πιστέψει και οι δυο.

Το εκτελεστικό απ' έξω, πίσω από το Επταπύργιο, στον Κρανίου Τόπον, έτσι τον λένε οι εφημερίδες, δεν έχανε τον καιρό του.

Ο Κυριάκος σπεύδει μάρτυρας υπεράσπισης. Μαζί του, μάρτυρας επίσης, ο Πολεμής Ακύλας, Αμμοχωστιανός συμφοιτητής του.

Ο Κυριάκος από την αντίπεραν όχθη όπου βρίσκεται... Μα απλώς βρίσκεται; Ηγέτης της

Λεύκωμα Κυριάκος Μάτσης, έκδοση Οργάνωσης
Κυπρίων φοιτητών Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Πρωτοπορία, Θεσσαλονίκη, 1988.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ

δεξιάς. Αηδόνι της Κύπρου τον αποκαλούν. Μιλιά, αγωνίζεται σε όλην την Μακεδονία-Θράκη, για το Κυπριακό και για τον Εμφύλιο.

Δρασκελίζει λοιπόν το χάσμα. Αλλά ήταν εύκολο; Ένα ολόκληρο χάος ανάμεσα σε δυο κόσμους που είναι πλεγμένοι στα αίματα. Συγκρούεται με τον πρόεδρο του έκτακτου στρατοδικείου. Παραθέτω από το ημερολόγιόν του,

" ...Εν τη εξελίξει της δίκης πείθομαι ότι δεν επικρατεί αμερόληπτο πνεύμα. Οι κ. στρατοδίκαι είναι προκατειλημμένοι. Δεν αφήνουν τους συνηγόρους να κάμουν διεξοδικήν έρευνα και πολλάκις αντικρούουν αυτούς. Πάντως κατ' εμέ η τύχη των κατηγορουμένων έχει ήδη αποφασισθή. Προβλέπω την ποινήν του θανάτου δια τον Δρουσιώτη [...] Εάν ήτο πολιτικόν δικαστήριον δεν θα έστεκε η κατηγορία..."

Αυτά έγραφε ο Κυριάκος Μάτσης στο ημερολόγιό του στις 22 του Οκτώβρη του 1948.

Εδώ που τα λέμε, αν αντιστρέψομε τα πράγματα και υποθέσομε ότι εμείς οι αντάρτες νικούμε και είμαστε εμείς το κράτος και δικάζομε τον Κυριάκο Μάτση και τον κόσμο του για ανταρσία, δικαιολογημένη ή όχι, δεν έχει σημασία σε αυτή την περίπτωση, τότε... το δικό μας δικαστήριο πώς θα ήταν; ... Ας βάλω

αποσιωπητικά, πολλά αποσιωπητικά και όλοι καταλαβαίνομε.

Ας έρθουμε πάλι στη δίκη. Παραθέτω μόνο ένα στιγμιότυπο, που χαρακτηρίζει την μαρτυρία Μάτση.

Κυριάκος (σθενάρα): Η Κύπρος είναι ανάστατη για τον Δρουσιώτη. Είναι δημοκράτης ο Δρουσιώτης.

Πρόεδρος (σε εντονότατο ύφος): Από αύριο θα φροντίσω να σε αποβάλουν από την ΜΕΕΦ (είναι η δεξιά φοιτητική οργάνωση, στην οποία ηγετικό στέλεχος είναι ο Κυριάκος).

Τώρα, αυτό το "είναι δημοκράτης ο Δρουσιώτης" του Κυριάκου; Ίσως εννοούσε τούτο: ο Δρουσιώτης πιστεύει ή νομίζει ότι αγωνίζεται για τη δημοκρατία!

Των αναλογιών τηρουμένων και των διαφορών, έχει κάτι από το μεγαλείον του Μαχάτμα Γκάντι ο Κυριάκος. Μα πώς; Ο Μαχάτμα Γκάντι με την παθητικήν αντίσταση. Ο Μάτσης με το όπλο! Όμως, κι οι δυο μπαίνουν στην ψυχή του άλλου, ακόμα και του αντίπαλου, κυρίως του αντίπαλου. Μήπως αυτό δεν μπορεί να είναι και ο ορισμός της λέξης μεγαλοψυχία; Μαχάτμα, ο Γκάντι, που σημαίνει μεγάλη ψυχή. Ακριβώς το ίδιο και ο Κυριάκος.

Τώρα εμείς, πώς θα μπορούμε στην ψυχή ενός τέτοιου αντίπαλου που μας έτυχε, του γείτονα, του άρπαγα, είναι άλλο θέμα.

Έχουνε χαρακτηρίσει τον Κυριάκο πιο παλιά ελληνοκεντρικό οραματιστή. Το επανάλαβα κι εγώ κάποτε. Οραματιστής; Ναι! Ελληνοκεντρικός όμως; Μήπως μπορεί να ερμηνευθεί και στραβά αυτή η λέξη; Να τον λέγαμε Έλληνα οραματιστή δεν θα ήταν καλύτερα;

Με φόβο θα τολμήσω να πω κάτι, που άλλοι είναι σε θέση να κρίνουν πολύ καλύτερα από μένα. Εκείνοι οι προπάπποι μας, οι ίδιοι οι Έλληνες δεν ήσαν ελληνοκεντρικοί. Πάντα, φυσικά, εξαρτάται με το τι εννοούμε με αυτή την λέξη. Και το "πᾶς μη Ἕλλην βάρβαρος" δεν σήμαινε πάντοτε αυτό που εννοούμε εμείς με το "βάρβαρος". Μάλλον ήταν αυτός που μιλούσε βαρ-βαρ-βαρ κι αυτό κτυπούσε άσχημα στο καλλιεργημένο μουσικά αυτί του Έλληνα.

Και ποιοι ήσαν Έλληνες; Απάντησε ο Ισοκράτης, "Ἕλληνες εἰσὶν οἱ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας μετέχοντες". Λογαριάζουν κι εκτιμούν τους άλλους οι Έλληνες και τους ξένους μπορούν κάποτε να τους θεωρούν κι αυτούς Έλληνες, αρκεί να μετέχουν της Ελληνικής παιδείας. Δηλαδή να την γνωρίζουν, να την κατέχουν, να την ζουν.

Μήπως δεν έκαναν Έλληνα τον Αίσωπο, τον δούλο από τη Φρυγία; Και μάλιστα ορισμένοι τον βάλανε με τους επτά σοφούς; Κι ο Αλέξανδρος; Κοσμοπολίτης. Ο Αισχύλος πολεμιστής στον Μαραθώνα, όπου έχασε και τον αδελφό του τον Κυναίγυρο εκεί, δεν περιγράφει τους εχθρούς του, τους Πέρσες, στην ομώνυμη τραγωδία να πάσχουν ανθρώπινα;

Και κάτι άλλο. Στη Σταδίου, όταν περνούσαν δυστυχισμένοι οι Ιταλοί αιχμάλωτοι το 1940, τους πλεύριζε ο κόσμος, όχι για να τους κτυπήσει ή να τους βρίσει, αλλά για να τους φιλέψει με τσιγάρα. Το είδα με τα μάτια μου.

Κι ακόμα. Στις πολλές μεταγωγές κρατουμένων -ανάμεσά τους και ο ομιλών- στον εμφύλιο, από φυλακή σε φυλακή, μέσα σε κόσμο, στους δρόμους ή στο κατάστρωμα των βαποριών με χειροπέδες δεν είδα ούτε και άκουσα κάποιος από το πλήθος να υβρίσει ή χτυπήσει κρατούμενο.

Κυριάκο, μεγαλόψυχε! Όπως τώρα γίνεται τόσο συχνά, όταν ξαφνικά περπατάς πλάι μου και μόνον εγώ σε βλέπω, με είχες πιάσει και τότε από το χέρι και με φιλοξένησες για μέρες στα Κούκλια, στο κτήμα που συνδιεύθυνες. Για να με

εξοικειώσεις με τη γεωργία της Κύπρου, ύστερα από την πολύχρονη φυλάκισή μου.

Τότε είχες δυο μυστικά. Μου τα είπες. Το ένα, το πιστόλι σου. Με περηφάνια μου το έδειξες εκεί στα Κούκλια, μήνες πριν αρχίσει ο αγώνας. Το άλλο, το είχες στο κομοδίνο σου. Ήταν το κεφάλαιο του Μάρξ! Είχες και μιαν ανησυχία. Μου τη φανέρωσες και στις 3 του Απρίλη του 1955 όταν τυχαία συναντηθήκαμε: «Ποια η γνώμη σου για τις προχθεσινές εκρήξεις;». Ευχαριστήθηκες πολύ, όταν τις επιδοκίμασα.

Κάθε χρόνο, όταν πλησιάζει αυτός ο Νιόβρης, ο δικός σου, παλιόφιλε, μας αναστατώνεις. Είναι δικός σου αυτός ο μήνας. Μαζί με τον Μάη του Καραολή και του Δημητρίου, τον Μάρτη του Γρηγόρη και του Ευαγόρα. Με όλους τους μήνες, τους μάρτυρες. Με τον φονιά τον Αύγουστο του 1996.³ Φονιάς είναι κι εκείνος ο άλλος ο Αύγουστος του 1974,⁴ που κρατά στην ομηρεία την Αμμόχωστο. Και ο Ιούλης του 1974 ο

³ 11 Αυγούστου, Δερύνεια. Τάσος Ισαάκ. Τον σκοτώνουν σα σκυλί οι Τούρκοι *Γκρίζοι Λύκοι* με ματσούκες. Και στον ίδιο τόπο ύστερα από τρεις μέρες (14/8), ο Σολωμός Σολωμού ασυγκράτητος ορμά στην ημισέληνο. Γύρω Τούρκοι. Σκαρφαλώνει στον ιστό, σύντροφός του στο στόμα το τσιγάρο, δε βαριέσαι! Αναρριχάται. Λίγο ακόμη, λίγο ακόμη ν' αρπάξει το πανί... Μια πιστολιά, πάει κι αυτός!

⁴ Δεύτερη εισβολή. Ξανακτυπά ο Αττίλας και 37% της Κύπρου στα χέρια του από τότε.

χειρότερος αυτός. Άρπαξε την Κερύνεια. Αυτός κι αν έκανε τα μεγαλύτερα κακά! Οι μήνες, οι εβδομάδες, ακόμα κι αυτές οι ώρες της Κύπρου μας σε βασανίζουν Κυριάκο! Εσένα που πέρασες τόσα!

Εκεί στα χωριά της Κερύνειας, όταν έσφιγγε σιδερένιος ιστός της αράχνης γύρω σου, έπαιρνες την απόφαση. Εβεβαίωνες μάλλον ξανά την απόφαση την παλιά.

«Έχω την ηλικία του Χριστού, πλησιάζω τα 33 μου», έλεγες στα αστεία, στα σοβαρά.

Έχω το δικαίωμα, άραγε, Κυριάκο να υποθέσω ότι εκεί στην Κερύνεια, όπου όλα ήσαν σκοτεινά και αβέβαια, ξαναπέρασες τους ανθρώπινους πειρασμούς για τη γλυκιά ζωή; Το κουβάρι του τρόμου μεγάλωνε και αντάριαζε μέσα σου; Κελαηδούσε το πουλί της ελπίδας εντός σου; ταν πια βουβό και σου χάριζε τη δύναμη της απόφασης, που όταν την πήρες, κανείς δεν μπορούσε πια να νικήσει την ψυχή σου!

Κυνηγημένος από κρησφύγετο σε κρησφύγετο, τραγουδάς τον δικό σου τον χαμό, και δίδεις ποιήματα γεμάτα θάνατο στην Ρήνα την παιδούλα.⁵ Τα χειρόγραφέ σου τα λεηλατούν οι

⁵ Ρήνα Κατσελλή, μέλος της *EOKA* στην Κερύνεια, όταν ο Κυριάκος Μάτσης ήταν τομεάρχης, καταζητούμενος από τους Άγγλους.

Τούρκοι μαζί με το σπίτι της. Τους είχε όμως αντιγράψει. Ακούστε το αηδόνι της Θεσσαλονίκης στις τελευταίες του νότες,

Λουλούδια πα στο μνήμα μου
να σπείρεις θέλεις, τώρα
που των ιδεών το άνθισμα
θάφτηκε μεσ' το χώμα;

....

Τώρα που τούτο το μυαλό
αετού θέλησε φτερό
να πάρει να πετάξει
τρόμαξε πάνω στα ψηλά
που πήγε να κουρνιαώσει

....

Κι ελάτε, σμίξτε, σύρτε
ένα να πλέξουμε χορό
για το λαμπρό το θησαυρό
που πρέπει τώρα να θαφτεί
και στα σκοτάδια να κρυφτεί.

Σε βλέπω τώρα Κυριάκο, ένα κυπαρίσσι στο Δίκωμο. Ένα κυπαρίσσι σκυφτό στην Κερύνεια. Έχεις το πλεονέκτημα αυτών που έφυγαν. Αυτοί δεν είναι σε θέση να απογοητεύσουν. Εμείς όμως; Έχομε απογοητεύσει εσένα, Κυριάκο, μαζί και τους εαυτούς μας.

Κερύνεια! Αμμόχωστος! Ελάτε να θυμηθούμε τον Κυριάκο τον δικό σας, τον δικό μας!... Κρύβουν το πρόσωπο στις παλάμες. Σκύβουν. Αποστρέφουν το κεφάλι για να μη κοιτάξουν εμάς... εμάς.

Ομιλία του Γ. Α. Δρουσιώτη στο πολιτικό μνημόσυνο του Κυριάκου Μάτση στην αίθουσα Μελίνα Μερκούρη στη Λευκωσία στις 22/11/1996. Ακολούθησε το άνοιγμα έκθεσης φωτογραφιών από τη ζωή και τη δράση του Κυριάκου Μάτση από τον τότε πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας Γλαύκο Κληρίδη.